

JAN WŁADYSŁAW ZBOROWSKI

(1904—1988)

Jan W. Zborowski urodził się w Lanckoronie k. Wadowic 10 czerwca 1904. Jednak, wychowany przez matkę-wdowę, po ukończeniu czwartej klasy szkoły powszechnej w Lanckoronie, dzięki bezinteresownej pomocy krajan, rozpoczął naukę w Gimnazjum św. Jacka w Krakowie, którą następnie — po dłuższej przerwie spowodowanej brakiem jakichkolwiek środków finansowych — kontynuował w Myślenicach (tu już o własnych siłach, utrzymując się z korepetycji).

Po ukończeniu ośmioklasowego Gimnazjum w Myślenicach, a następnie Państwowego Pedagogium w Krakowie pod kierunkiem Henryka Rowida, podjął w 1927 r. pracę zawodową jako nauczyciel w szkolnictwie podstawowym na Śląsku. Utalentowany organizator, wkrótce pełnił funkcję kierownika szkoły ćwiczeń przy Seminarium Nauczycielskim w Pszczynie, a następnie, w latach 1935—1939, kierownika szkoły ćwiczeń przy Instytucie Pedagogicznym w Katowicach. Pracując zawodowo, podjął również studia w Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie w 1939 r. uzyskał magisterium z pedagogiki.

W czasie okupacji prowadził tajne nauczanie w Myślenicach. Po wyzwoleniu wrócił na Śląsk, podejmując od r. 1945 pracę inspektora szkolnego, a następnie do r. 1949 wizytatora szkół Kuratorium Okręgu Szkolnego w Katowicach.

Do pracy w szkolnictwie wyższym przeszedł Jan W. Zborowski w 1950 r. W tym też roku uzyskał w Uniwersytecie Jagiellońskim stopień naukowy doktora filozofii na podstawie dysertacji pt. „Zadawanie i organizacja pozalekcyjnej pracy uczniów”, przygotowanej pod kierunkiem profesora Zygmunta Mysłakowskiego.

Pracę nauczyciela akademickiego rozpoczął w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach. Był tu do r. 1954 dziekanem Wydziału Humanistycznego oraz kierownikiem Katedry Pedagogiki. W następnych latach jako organizator i pierwszy rektor pracował w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu, gdzie równocześnie pełnił funkcję kierownika Katedry Pedagogiki. W tym okresie był także współorganizatorem Instytutu Śląskiego oraz założycielem „Kwartalnika Opolskiego”.

Z Uniwersytetem Jagiellońskim związał się na stałe w r. 1959. Uzyskiwał tu kolejne stopnie i tytuły naukowe: w 1959 r. — tytuł docenta, w 1966 — profesora nadzwyczajnego, a w 1976 — profesora zwyczajnego. Przez kilka lat był wicedyrektorem Instytutu Pedagogiki oraz kierownikiem Zakładu Dydaktyki Ogólnej.

W Uniwersytecie Jagiellońskim był Jan W. Zborowski członkiem wielu komisji oraz kierownikiem kształcenia dydaktycznego asystentów. W latach 1972—1975 prowadził połączone studia doktoranckie dla pedagogów, zorganizowane wspólnie przez Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Krakowie i Uniwersytet Jagielloński.

Jako przewodniczący Rady Redakcyjnej (1974—1981) wydawanego przez Oddział Kształcenia Nauczycieli w Krakowie „Przeglądu Oświatowo-Wychowawczego” współpracował z Instytutem Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych.

Wieloletnia praktyka kierowania zespołami nauczycielskimi, doświadczenia administracyjne, zdolności popularyzatorskie, pasja badawcza, a nade wszystko talent pedagogiczny Profesora owocowały organizowaniem przez Niego coraz to nowych zespołów badawczych składających się z nauczycieli, pracowników naukowych i stu-

dentów, którymi umiejętnie kierował i skutecznie doprowadzał do publikowania wyników przeprowadzonych badań. W latach 1965—1970 był opiekunem naukowym jednego z najlepiej pracujących naukowych kół pedagogów studentów. Od studentów otrzymał dyplom honorowy ZSP „W uznaniu zasług oddanych studentom”.

Już w czasie własnych studiów Jan W. Zborowski we współpracy z nauczycielami przeprowadził szereg badań, głównie z zakresu metodyki nauczania początkowego, których wyniki publikował na łamach „Szkoły Śląskiej”. Pierwsza Jego większa rozprawa pt. *Świadczenia dzieci i młodzieży w świetle psychologii i pedagogiki współczesnej*, została opublikowana w „Chowannie” w 1935 r.

Poprzez wieloletnią twórczość naukową Profesora przewijały się dwa główne kierunki badań. Pierwszy to prace nad doskonaleniem systemu nauczania początkowego. Drugi nurt obejmował zagadnienia ogólnodydaktyczne. W pracach tych popularyzował dorobek współczesnej myśli pedagogicznej i wyniki badań w zakresie unowocześnienia procesu dydaktycznego. Przeprowadził nową klasyfikację metod nauczania, podkreślając w szczególności sposób walory nauczania problemowego i programowego. W swoich pracach dawał też wyraz zainteresowaniom wykorzystania techniki do praktyki dydaktycznej. Propagował ponadto ideę „szkoły twórczej” oraz samodzielności uczniów w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Należał do nielicznego grona dydaktyków zajmujących się badaniami z zakresu pracy domowej ucznia.

Wszystkie prace Jana W. Zborowskiego, zarówno w wydaniu książkowym, jak i zamieszczone na łamach wielu czasopism pedagogicznych, miały zawsze na celu rozwijanie teorii kształcenia, ale także bezpośrednie służenie praktyce. Dowodziła tego trafność wyboru problemów badawczych, charakter prowadzonych badań, sposoby ujmowania i prezentowania wyników, które stanowiły wzór właściwie rozumianego związku teorii z praktyką pedagogiczną.

Dorobek naukowy Profesora obejmuje kilkanaście książek oraz prawie 90 rozpraw i artykułów. Oto wybrane pozycje z tej długiej listy: *Nauczanie elementarne. Czytanie, pisanie i arytmetyka w klasie pierwszej* (1946); *Praca domowa ucznia szkoły podstawowej* (1954); *Początkowa nauka czytania* (1959); *Analiza pedagogiczna skargi szkolnej* (1959); *Proces nauki domowej ucznia* (1961); *Unowocześnianie metod nauczania* (1966); *Zastosowanie maszyn egzaminujących w szkole zawodowej* (red. 1967); *Próby modernizacji początkowego nauczania* (red. 1969); *Nauka domowa ucznia szkoły średniej* (1972); *Uczeń-jedynak* (1975); *Metodyka nauczania początkowego* (red. 1976); *Nauka własna studenta* (1976); *Rozwijanie aktywności twórczej dzieci* (1986).

Bogaty dorobek naukowy Jana W. Zborowskiego stawia go w gronie czołówki dydaktyków polskich oraz najlepszych znawców nauczania początkowego. Był też właściwie jedynym badaczem nauki domowej ucznia na wszystkich poziomach kształcenia (badania w tej dziedzinie z Jego inspiracji podejmowali także Jego uczniowie).

Równie imponujące wyniki osiągnął Profesor w dydaktyce. Wykształcił ponad 300 magistrów pedagogiki, którzy pod jego kierunkiem pisali prace dyplomowe. Promował ponad 25 doktorów z zakresu pedagogiki. Wielu Jego uczniów uzyskało stopień doktora habilitowanego.

Za zasługi dla szkolnictwa, oświaty i nauki otrzymał Profesor Jan W. Zborowski wiele odznaczeń państwowych i dyplomów: Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, tytuł honorowy „Zasłużony Nauczyciel PRL”, złotą odznakę „W dowód uznania za ofiarną pracę społeczną i zasługi dla rozwoju miasta Krakowa”, Medal „Zasłużonemu Opolszczyźnie”, Medal 30-lecia WSP w Opolu, odznakę „Za zasługi dla Kielecczyzny”.

Otrzymał również naukową nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego — indywidualną stopnia drugiego „Za szczególne osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych” (1968 r.) i analogiczną nagrodę za osiągnięcia w dziedzinie pracy dydaktyczno-wychowawczej (1973 r.).

W wieku 70 lat, przeszedł Profesor na emeryturę. Nadal prowadził jednak pracę dydaktyczną zarówno w Uniwersytecie Jagiellońskim, jak i w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Kielcach, kierował badaniami, prowadził seminaria doktorskie i publikował kolejne prace, aż do 1986 r.

Zmarł 19 czerwca 1988 r. w wieku 84 lat. Prochy Jego spoczywają na niewielkim cmentarzu w podkrakowskiej wiosce Bolechowice.

Uczniowie, współpracownicy, przyjaciele i znajomi zachowują w pamięci Profesora Jana W. Zborowskiego jako uczonego i wybitnego nauczyciela akademickiego, człowieka szlachetnego, otwartego na potrzeby studentów, współpracowników, życzliwego dla wszystkich, których spotykał na długiej drodze swojego życia, Nauczyciela-Mistrza.

BIBLIOGRAFIA

- [1] S. Baścik, *Profesor Jan Zborowski*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 1975, nr 1.
- [2] S. Baścik, *50-lecie pracy nauczycielskiej Prof. dr. Jana Zborowskiego*, „Przegląd Oświatowo-Wychowawczy” 1977, nr 1.
- [3] A. Łukawska, *Profesor Jan Zborowski (1904—1988)*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 1989, nr 1.
- [4] W. Okoń, *Zborowski Jan*, [w:] *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 1998.
- [5] E. Syrek, *Zborowski Jan Władysław*, [w:] *Słownik pedagogów polskich*, red. W. Bobrowska-Nowak, D. Drynda, Katowice 1998.

Danuta Skulicz